

Sammanfattning av Program för säkerhet och trygghet 2015–2018

Syftet med Program för säkerhet och trygghet är att ange inriktning och mål för kommunens säkerhets- och trygghetsarbete. Det beskriver också hur kommunen och dess invånare ska arbeta för att minimera antalet oönskade händelser och konsekvenserna av dem.

Innehåll

Vad innehåller Program för säkerhet och trygghet?.....	sidan 5
Förutsättningar och riskområden.....	sidan 6
Tillsammans skapar vi ett säkert och tryggt samhälle.....	sidan 7
Kommunens förmåga till räddningsinsats.....	sidan 13

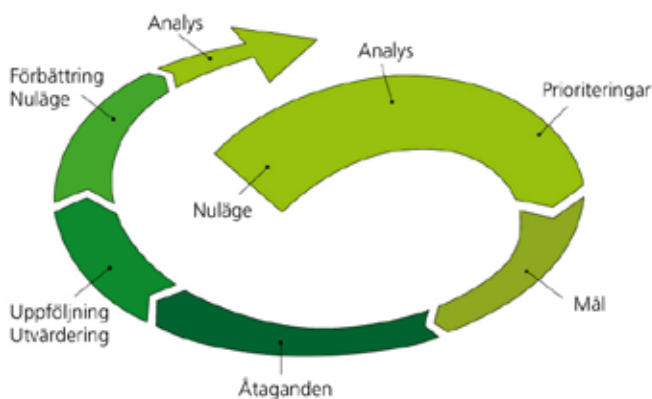

Vad innehåller Program för säkerhet och trygghet?

Oönskade händelser sker dagligen i en kommun. En olycka kan utvecklas till en störning som drabbar och påverkar vårt samhälle i varierande grad. I Umeå kommuns Program för säkerhet och trygghet beskrivs hur kommunen och dess invånare ska arbeta för att tillsammans minimera antalet oönskade händelser och konsekvenserna av dem.

Vad innebär programmet för dig?

Genom att ta del av programmet får du inblick i kommunens arbete med att förebygga, och öka förmågan att hantera, såväl olyckor som samhällsstörningar. Även du som enskild kan göra en första insats. I det här dokumentet kan du läsa om vad du kan göra för att förebygga och begränsa skador samt öka din handlingsberedskap.

Systematiskt säkerhets- och trygghetsarbete i Umeå kommun

Arbetet med säkerhet och trygghet pågår ständigt i kommunens alla verksamheter. Precis som allt annat utvecklingsarbete sker även detta arbete systematiskt med fokus på ständiga förbättringar utifrån kunskap och erfarenheter. Arbetet utgår från en kartläggning av nuläget och kommunens riskbild. Detta leder till prioriteringar och målsättningar som sedan styr vilka aktiviteter som krävs för att nå uppsatta mål. Som underlag till förbättring sker en uppföljning av hur verksamheten har utvecklats i förhållande till uppsatta mål.

Brandförsvaret och säkerhet är en av kommunens verksamheter och har i uppdrag att samordna, initiera och följa upp att alla kommunens verksamheter är delaktiga i säkerhets- och trygghetsarbetet.

Oönskade händelser

Umeå kommun har valt begreppet oönskade händelser för att få med såväl olyckor (till exempel trafikolyckor, bränder, drunkning) som samhällsstörningar (till exempel långvarigt elavbrott, översvämningar och att bli utan dricksvatten).

Nå räddningstjänsten via 112

SOS Alarm har i uppdrag av staten att ta emot larmsamtal via telefonnummer 112. Vid en olycka som kräver räddningsinsats larmar SOS Alarm närmaste räddningstjänst. Utalarmering sker enligt upprättade larmplaner oberoende av kommungräns.

Om du inte kan kontakta SOS Alarm via telefon finns möjligheten att direktlarma respektive räddningstjänst via en yttre larmknapp i anslutning till entréerna på varje brandstation. Brandstationen i Umeå är alltid bemannad med personal.

Förutsättningar och riskområden

I Program för säkerhet och trygghet anges inriktning och mål för kommunens säkerhets- och trygghetsarbete. Hur vi ska arbeta styrs av politiska mål och lagar, men också risk- och sårbarhetsanalyser utifrån kommunens förutsättningar.

Kommunfullmäktiges mål

Kommunfullmäktige har satt två övergripande mål för säkerhets- och trygghetsarbetet:

- Umeå kommun ska vara en säker och trygg kommun att bo, verka och vistas i så att den enskilde kan känna trygghet för sitt liv och sin hälsa samt egendom och miljö.
- De som bor, verkar och vistas i kommunen ska ha förmåga att förebygga och/eller begränsa konsekvenserna av oönskade händelser för människor, egendom och miljö.

Lagar och föreskrifter som styr

Programmet utgår från flera lagstiftningar och krav. De syftar till att det ska bli färre skador i samhället och att säkerställa att kommunen har en organisation för att förebygga samt hantera oönskade händelser. De lagar och föreskrifter som styr programmet är:

- Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).
- Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH).
- Säkerhetsskyddslag (1996:627) (SSL).
- Kommunallag (1991:900).
- Föreskrifter av försäkringsgivare.

Prioriterade riskområden

Hur vi arbetar med säkerhet och trygghet bygger på risk- och sårbarhetsanalyser som tagits fram utifrån kommunens förutsättningar. Till exempel befolkningsstruktur, naturmiljö, ekonomisk verksamhet, infrastruktur och det faktum att kommunen växer och stadsbilden förändras. Analyserna är viktiga verktyg för att öka vår kännedom och kunskap om kommunens risker och sårbarheter och vilka behov av åtgärder som finns. Utifrån analyserna prioriterar kommunen dessa riskområden:

- fallolyckor
- egendomsskador
- bränder
- trafikolyckor
- drunkning/tillbud
- säkerhet vid evenemang och i publika miljöer
- farliga verksamheter
- transport av farligt gods
- utbredd smitta
- natur- och väderrelaterade händelser
- storskalig störning i samhällsviktig infrastruktur
- antagonistiska hot.

Tillsammans skapar vi ett säkert och tryggt samhälle

Du har både en skyldighet och en möjlighet att påverka din säkerhet och trygghet inom flera av de prioriterade riskområdena. Här följer exempel på prioriterade riskområden där vi kan arbeta tillsammans för att nå ett säkert och tryggt samhälle.

Att varna och larma är ditt ansvar

Enligt lagen om skydd mot olyckor har alla ett ansvar för att skydda liv och hälsa, egendom och miljö samt inte orsaka olyckor. Om du upptäcker eller får kännedom om en olycka som innebär fara för något av detta är du skyldig att varna och alarmera, om det är möjligt.

Påbörja en första insats inom två minuter

Du förväntas agera för att undvika olyckor samt begränsa skadorna vid inträffade olyckor och samhällsstörningar. Kommunen ska verka för att du som enskild ska ha kunskap och möjlighet att påbörja en första åtgärd inom två minuter från det att en olycka upptäcks. En sådan åtgärd kan vara att larma 112, påbörja hjärt- och lungräddning eller om möjligt släcka om det har börjat brinna.

Du som är först på plats vid en olycka kan göra stor skillnad. Din insats är viktig och har betydelse för hur händelsen utvecklas.

Krisberedskap

Den svenska krisberedskapen bygger på att alla tar ett gemensamt ansvar för vårt lands och för vår egen och våra anhörigas säkerhet. Du är skyldig att vara förberedd på att kunna hantera en svår situation och klara de omedelbara behov som kan uppstå.

Om de flesta av oss klarar de första akuta dygnet underlättar det för dem som är mest nödställda. Då kan samhällets resurser användas för att hjälpa svaga och utsatta människor, till exempel äldre, sjuka och barn.

Klara dig själv i tre dygn

Du ska vara förberedd på att klara tre dygn utan stöd från myndigheter i händelse av en kris. Du förväntas ha förråd av vatten, mat och hygienartiklar likväl som förmåga att ordna värme och söka information.

Trafikolyckor

Tillsammans minskar vi antalet allvarligt skadade och döda i vägtrafiken genom att

Du som enskild

- visar hänsyn i trafiken
- följer gällande hastighetsbegränsning
- kör nykter och drogfri
- använder bilbälte, cykelhjälm, cykelbelysning, vinterdäck på vintern, broddar, reflexer
- stannar och larmar 112 om du är först på plats vid en trafikolycka. Det är även viktigt att du väntar in räddningstjänsten. Om det är möjligt säkerställer du fria luftvägar och påbörjar hjärt- och lungräddning innan räddningstjänsten kommer.

Kommunen

- arbetar för att trafiksäkerheten prioriteras i samhällsplaneringen så att trafikanten, fordonet och gatumiljön samspelar
- prioriterar oskyddade trafikanter, för att minska singelolyckor bland fotgängare och cyklister
- motiverar och bidrar till ökat ansvarstagande i trafiken
- arbetar för säkrare fordon och transporter
- fortsätter hastighetssäkra gatumiljöerna
- genomför räddningsinsats vid trafikolyckor.

Läs mer på www.umea.se/trafiksakerhet

God samhällsplanering är grunden

Samhällsplaneringen utgör en stomme för kommunens arbete med skydd mot olyckor och samhällsstörningar. Var nya områden, infrastruktur och byggnationer planeras och hur detta utformas påverkar riskbilden i kommunen. En god planering av den fysiska miljön, med hänsynstagande till bland annat buller, luftföroreningar, transporter av farligt gods, risk för översvämningar samt ras och skred, lägger grunden för ett robust och säkert samhälle med en långsiktigt hållbar utveckling. Utformandet av nya översiktsplaner och detaljplaner, samt hur bygglovsprocessen går till, regleras i Plan- och bygglagen (2010:900).

Fallolyckor

Tillsammans minimerar vi antalet fallolyckor genom att

Du som enskild

- har kunskap om hur du förebygger och säkrar din bostad mot fallolyckor
- använder halkskydd/broddar när vädret kräver och hjälpmedel för att hålla balansen.

Kommunen

- bedriver ett systematiskt förebyggande arbete inom vård och omsorg
- utbildar personal inom vård och omsorg för att öka kunskapen om rutiner och samverkan kring riskbedömning, fall- och skadeförebyggande åtgärder samt uppföljning av förebyggande insatser
- arbetar förebyggande med utomhusmiljön såsom kommunala gator, gång- och cykelvägar samt lekplatser och lekmiljöer
- snöröjer och halkbekämpar. Till exempel genom att sopa och salta gång- och cykelvägar och dela ut sand till fastighetsägare
- ser till att lekplatser/miljöer kontrolleras och underhålls regelbundet.

Läs mer på www.dinsakerhet.se

Bränder

Tillsammans minimerar vi antalet bränder och konsekvenserna av dem genom att

Du som enskild

- har kunskap om hur du förebygger brand
- har kunskap om hur du bör agera vid brand för att begränsa skadorna. Detta innebär att rädda, varna, larma 112, släcka den lilla branden och stänga in den stora branden, utrymma och möta upp räddningstjänsten.
- har släckutrustning för att kunna släcka mindre bränder. Hemma i din bostad rekommenderar vi en handbrandsläckare, minst 6 kg pulver och effektivitetsklass 43A 233B C samt en brandfilt
- har anordning för att tidigt upptäcka en brand. Hemma i din bostad räcker det med brandvarnare i taket – minst en per våningsplan. I till exempel samlingslokaler och hotell krävs det automatiskt utrymningslarm.

Du som äger en fastighet eller bedriver verksamhet i fastigheten ska bedriva ett systematiskt brandskyddsarbete. Det vill säga att du ska planera, kontrollera och följa upp brandskyddsarbetet. Det behövs rutiner för arbetet och eventuell personal behöver utbildas i hur de förebygger brand samt agerar om det börjar brinna.

Kommunen

- underlättar för den enskilde att ta sitt ansvar för brandskyddet genom att informera och ge råd, erbjuda anpassad utbildning i brandskydd och första hjälpen
- genomför tillsyn av fastighetsägares och verksamhetsutövers brandskydd

Tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor

Kommunen kontrollerar hur lagen om skydd mot olyckor följs genom tillsyn av brandskydd, sotning och brandskyddskontroll.

Verksamhetsanpassat brandskydd

Fastighetsägare och verksamhetsutövare bör ha ett bra brandskydd, vilket innebär att brandskyddet i byggnaden är anpassat för den verksamhet som bedrivs i den. Det bör också bedrivas ett systematiskt brandskyddsarbete för att upprätthålla ett bra brandskydd över tid.

Sotning och brandskyddskontroll

Kommunen ansvarar för att kontrollera att rengöring (sotning) och brandskyddskontroll utförs. Kommunen har avtal med skorstensfejarmästare som ska utföra detta för kommunens räkning.

Kommunen utför också tillsyn enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor.

- följer upp skorstensfejarmästarnas eldstadstillsyn samt beslutar om dispenser för egen rengöring till de fastighetsägare som ansöker om det
- arbetar för att riskhänsyn prioriteras i samhällsplaneringen. Här beaktas till exempel avstånd mellan sårbara objekt och riskkällor, utformning av byggnationer och möjlighet till räddningsinsats (insattider, framkomlighet för räddningstjänstfordon och brandvattenförsörjning)
- genomför räddningsinsats vid bränder.

Drunkning

Tillsammans minimerar vi antalet drunkningsolyckor i allmänna vatten genom att

Du som enskild

- kan simma
- använder flytväst
- är nykter och drogfri vid vattenaktiviteter
- är uppmärksam på medmänniskor som befinner sig i vattnet och larmar 112 om du ser någon som håller på att drunkna.
- om det är möjligt, försöker hjälpa nödställd person med livräddningsutrustning. Håll uppsikt var den nödställda befinner sig och peka ut detta för räddningstjänsten när de kommer. Om det är möjligt säkerställer du fria luftvägar och påbörjar hjärt- och lungräddning.

Du som är anläggningsägare eller verksamhetsutövare ska sätta upp och underhålla utrustning för vattenlivräddning som till exempel livbojar, livbåtar, stegar och hakar.

Kommunen

- gör förebyggande insatser vid kommunala badplatser, kajer och bryggor och liknande vattennära anläggningar som ligger inom kommunens skötselansvar. Detta omfattar att sätta upp och underhålla utrustning för vattenlivräddning, utföra dykningar¹ för att undersöka botten säkerheten samt att ta vattenprover vid vissa bad
- hyr ut flytvästar till allmänheten
- bedriver simundervisning för elever i alla kommunens grundskolor. Förutom simövningar ingår moment som bad-, båt- och iskunskap, bad med flytväst och kläder, genomgång av livräddning och larmrutiner.
- genomför räddningsinsats vid drunkningsolyckor.

Läs mer på www.svenskalivreddningsallskapet.se

¹Dykningar utförs 2 ggr. under säsongen vid Nydalabadet, Kärleksviken, Nydalasjön, Bölesholmarna, Stöcksjöbadet, Naturistbadet Stöcksjön, Hundsjön, Normjölle havsbad och Bettnesands havsbad.

Säkerhet vid evenemang i publika miljöer

Tillsammans förbättrar vi det systematiska säkerhets- och trygghetsarbetet i publika miljöer och vid evenemang genom att

Du som enskild

- uppmärksammar var utrymningsvägarna finns och reagerar snabbt när du får en uppmaning om att utrymma
- rapporterar synliga brister i säkerheten till ansvariga personer på plats
- larmar 112 om du upptäcker att det brinner eller ser någon som behöver vård. Om det är möjligt säkerställer du fria luftvägar och påbörjar hjärt- och lungräddning innan räddningstjänsten kommer.

Du som arrangerar ett evenemang ska ha besökarnas säkerhet och trygghet i fokus vid planering och genomförande av evenemanget.

Kommunen

- lotsar arrangörer av evenemang så att rätt tillstånd söks i tid
- förbereder utvalda platser som är lämpliga för evenemang
- stöttar och vägleder arrangörer av evenemang i deras säkerhets- och trygghetsarbete. Information till besökare om hur säkerheten är utformad och hur utrymning kan ske är en viktig del för att alla ska kunna känna sig trygga på offentliga platser.
- genomför tillsyn av pågående evenemang samt i gallerior och butiker. Särskilt fokus ligger på utrymningsmöjligheterna för att trygga säkerheten för besökare
- erbjuder utbildning i brandskydd och hjärt- och lungräddning med hjärtstartare.

Samhällsstörningar

Tillsammans minskar vi vår sårbarhet och ökar vår förmåga att hantera störningar genom att

Du som enskild

- tar ansvar för att under tre dygn kunna täcka det egna hushållets behov. En och samma händelse kan drabba oss olika. Det betyder att vi behöver ha olika saker hemma. Dessa saker bör du alltid ha hemma:
Vatten och mat: vattendunkar, mat som klarar rumstemperatur, campingkök med bränsle eller för utomhusbruk en grill
Värme och ljus: alternativ värmekälla, ficklampa med extra batterier, stearinljus, värmeljus och tändstickor, varma kläder, filter
Information: radio med batterier, telefonlista på papper med viktiga nummer
Övrigt: husapotek, hygienartiklar, kontanter
- tar del av väderprognoser och vädervarningar, så du inte blir överraskad av ett oväder
- lär dig vad du ska göra vid ett "Viktigt meddelande till allmänheten", VMA
- hjälper dina medmänniskor vid kriser och delar med dig av förnödenheter
- minskar risken för skador i samband med höga flöden, översvämningar samt risken för ras och skred genom förebyggande åtgärder.

Läs mer på www.dinsakerhet.se

Kommunen

- genomför risk- och sårbarhetsanalyser för att identifiera åtgärdsbehov och öka vår kunskap om de risker som finns i kommunen och vår egen sårbarhet
- prioriterar samhällsviktiga verksamheter, så att de kan fortsätta även under samhällsstörningar
- upprättar riktlinjer och planer för att kunna hantera samhällsstörningar, både kommunövergripande och verksamhets specifika
- informerar allmänheten om risker, planer samt vad man som enskild kan och bör göra själv
- övar och utbildar kommunens verksamheter regelbundet för att upprätthålla och utveckla vår krishanteringsförmåga
- samverkar med andra aktörer som verkar i kommunen för att vid en kris kunna bistå varandra samt dela resurser
- erbjuder krisstöd till den enskilde under samhällsstörningar om ordinarie resurser är otillräckliga eller otillgängliga.

Viktigt meddelande till allmänheten (VMA)

VMA är ett varnings- och informationssystem som innefattar information i radio och TV. Som ett komplement för att påkalla ett viktigt meddelande till allmänheten används VMA-tyfoner i Umeå kommun. Varningssignalen hörs i 7 sekunder. Sedan följer 14 sekunders tystnad. Därefter låter den igen. När faran är över hörs en längre signal i 30 sekunder. Signalen testas den första helgfria måndagen i mars, juni, september och december, klockan 15.00.

Vad du bör göra när larmet går:

1. Gå inomhus!
2. Stäng dörrar, fönster, ventiler och fläktar.
3. Lyssna på radio eller se på TV (Sveriges Radio och TV).
4. Kolla på www.krisinformation.se.

Du kan också få VMA via sms i mobiltelefon. Det gäller mobiltelefoner som är registrerade på en adress i ett drabbat område.

Läs mer på www.umea.se/vma

Kommunens förmåga till räddningsinsats

Förmågan att göra räddningsinsatser planeras utifrån kommunens riskbild, uppsatta mål för räddningstjänsten samt en förutbestämd miniminivå av resurser. Inom Umeå kommuns geografiska område finns sex räddningsstyrkor. De når större delen av kommunens hushåll inom tio minuter.

Räddningstjänstuppdraget

Kommunens räddningstjänstuppdrag beskrivs i lagen om skydd mot olyckor. Sammanfattningsvis säger den att: "Vid olyckor som den enskilde själv inte klarar av att hantera, ska räddningstjänstverksamheten planeras, organiseras och genomföras så att insatser kan påbörjas inom godtagbar tid och utföras på effektivt sätt".

Förmågan att göra räddningsinsatser planeras utifrån riskbild, uppsatta mål för räddningstjänsten samt en förutbestämd miniminivå av resurser. Om riskbilden förändras kan insatsförmågan förändras genom att resurser omdisponeras inom kommunen. Till exempel genom ökade resurser eller genom samverkan med angränsande kommuner.

Psykiskt och socialt krisstöd (POSOM)

POSOM är en kommunal resurs för akut Psykiskt Och Socialt OMhändertagande. POSOM är en förstärkning av kommunens och övriga samhällets ordinarie resurser, och aktiveras när de ordinarie resurserna är otillräckliga eller otillgängliga. Uppdraget är att i det akuta skedet ge krisstöd till den enskilde som inte har behov av sjukvård, men också se till att de som efter det akuta skedet har behov av ytterligare krisstöd får information om var de ska vända sig.

Strategiskt placerade räddningsstyrkor

Inom Umeå kommuns geografiska område finns sex räddningsstyrkor. Räddningsstyrkorna är strategiskt placerade i Umeå, Hörnefors, Holmsund, Sävar, Tavelsjö och Botsmark. De sex styrkorna når större delen av kommunens geografiska område inom 30 minuter och större delen av hushållen inom 10 minuter.

Räddningsstyrkorna kan var för sig genomföra en räddningsinsats åt gången. De kategorier av insatser som respektive styrka har förmåga att genomföra utgår från de risker som finns inom respektive styrkas insatsområde, till exempel om det finns hamnar eller järnvägar inom insatsområdet. Detta innebär att styrkorna är uppbyggda på olika sätt och har olika förmågor.

Brandvörn på Holmön och Norrbyskär

Brandförsvaret och säkerheten förväntas inte kunna genomföra räddnings- eller brandbekämpande insatser på öarna inom en särskilt angiven tid. Detta beror på

flera osäkerhetsfaktorer som bland annat vind, is och tillgång till båt. På Holmön och Norrbyskär finns det däremot brandvörn. Värnen består av frivilliga personer som larmas via tyfoner eller SMS. De är utbildade och har utrustning för att kunna göra en första insats av enklare karaktär.

Uthållighet, förstärkning och samverkan

För att kunna hantera stora eller komplicerade olyckor krävs att flera av kommunens räddningsstyrkor deltar i insatsen. I normalfallet förfogar Brandförsvaret och säkerhet sammanlagt över 30 personer i beredskap inklusive ledningsfunktioner.

Om riskbilden tillfälligt förändras till det sämre kan bemanningen ökas. Initialt kan en större, mer omfattande olycka hanteras. Men med den normala beredskapen finns inte tillräcklig uthållighet för att klara insatsen under längre tid. Detta hanteras då främst genom att ledig personal kallas in alternativt krävs hjälp av intilliggande kommuners räddningstjänster. Brandförsvaret och säkerhet samverkar med ett antal aktörer för att effektivisera räddningsinsatser samt uppnå en uthållighet för större, mer omfattande olyckor.

Ledning

Ledningen ska värdera rådande riskbild för att förbereda organisationen för kommande räddningsinsatser. Ledningen ska också leda och organisera enheterna i räddningsarbetet samt samverka med andra myndigheter och organisationer vid räddningsinsats.

Specialresurser

Med hjälp av specialresurser har kommunen förmåga att hantera komplicerade insatser som större kemikalieutsläpp, stora bränder i oljeprodukter, komplicerade trafikolyckor, olyckor som kräver uppsamlingsplats för många skadade, beskjutning av gasflaskor, höghöjdslivräddning samt insatser i till exempel tunnlar och kulvertar.

Insatsutvärdering och olycksutredning

Enligt lagen om skydd mot olyckor ska kommunen se till att en olycka undersöks efter att räddningsinsatsen är avslutad.

Brandförsvaret och säkerhet utreder olyckor som lett till en räddningsinsats för att lära om inträffade händelser och identifiera utvecklings- och förbättringsområden. Utredningarna är en viktig kunskapskälla för att få en uppfattning om kommunens riskbild och utgör underlag för förebyggande aktiviteter, insatsplanering och övningsbehov. Via utredningarna kan vi även delge andra aktörer våra erfarenheter.

Mer information

Umeå kommuns Program för säkerhet och trygghet i dess helhet samt tillhörande delprogram finns på www.umea.se/brand.

Du är också välkommen att kontakta Umeå kommun, Brandförsvaret och säkerheten via mejl umeabrandforsvar@umea.se eller telefon 090-16 22 00.

Länkar

Umeå kommun, www.umea.se/kommun

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, www.msb.se

Din säkerhet, www.dinsakerhet.se

Krisinformation, www.krisinformation.se

Svenska livräddningssällskapet, www.svenskalivradningssallskapet.se